

7. Perekrest M. I. Tsyfrovizatsiia ukrainiskoi osvity. [Digitization of Ukrainian education] URL: http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/14097/1/Perekrest_Tsyfrovizatsiia.pdf. [in Ukrainian]
8. Proekt Kontseptsii rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 rokiv [Draft Concept of Education Development of Ukraine for the period 2015-2025 URL : <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797>. [in Ukrainian]
9. Makarenko L., Slabko V., Kononenko A., Musorina M., Smyrnova I. (2020) Pedagogical aspects of ensuring the efficiency of education of applicants of higher education Institutions of Ukraine in the process of research of technical disciplines. *Journal of Critical Reviews*, 7(13), S. 116–118.
10. Digital BCG. The Digital FutureIsNow. URL: <https://www.bcg.com/digitalbcg/overview.aspx>.

Hevko I. V., Makarenko L. L., Senkivska L. I., Shpylovyi Yu. V. Professional training mechanisms for educators of digital technologies

The following article covers issues of quality training of students of higher education institutions by means of digital technologies. The role of digital educational resources in the training of qualified specialists and the problems associated with the spread of modern digital educational resources in Ukraine are considered. The article proves that the use of modern technical means allows effectively using and instantly receiving information resources through the global information space, which significantly improves the learning process. In addition, digital technologies help in the implementation of research work and guide students to professional practice.

Analysis of vocational education in Ukraine and European countries shows that digital educational technologies are a leading component of basic training for future professionals. The development of digital technologies in the modern world has led to a revision of traditional approaches to determining promising forms of organization of the educational process. It is emphasized that the formation of digital skills is becoming one of the most important conditions for the development of the digital market of any country, as it is directly or indirectly related to all spheres of society and economy. Digital skills are also considered as a starting point for the development of all other priorities in the field of harmonization of digital markets in the EU and the Eastern Partnership. It is noted that the use of digital technologies in the teaching of professionally oriented disciplines in the IHE helps to increase the mental activity of students and ensures the effectiveness of the educational process.

Even the most passive students are involved in active activities with great desire, they have the development of skills of original thinking, creative approach to solving problems; in particular, the process of personal development of the future specialist increases the level of his professional maturity, so for the future teacher, it is important to realize that the use of digital educational resources in professional activities – is one of the components of his professionalism. The digitalization of education opens new perspectives for any professional field, as it provides an opportunity to expand the context of activities, organize international cooperation, create virtual groups and communities, forums and chats, provide access to materials of various formats and more.

Key words: digital technologies, higher education institutions, quality

УДК 37.013.21

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.86.13>

Гриньова М. В.

ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІДЕРСТВО» В СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ ЛІДЕРОЛОГІЇ

Статтю присвячено дослідженню різних підходів до тлумачення лідерства в контексті існуючої на сучасному етапі розвитку лідерології проблеми виведення одного смислового формулювання цього феномену. Наголошено на активній інтеграції лідерства у різні сфери людської життєдіяльності і його виняткову роль у процесі поступу суспільства загалом та різних його підсистем зокрема. Обґрунтовано необхідність визначення більш чітких кордонів лідерства та потребу глибшого аналізу центральних і другорядних його аспектів у зв'язку з акцентуацією освіти щодо виховання лідерів з урахуванням сучасного розуміння феномену лідерства. З'ясовано, що на визначення поняття «лідерство», яке характеризується багатоаспектністю своїх проявів, впливає вибір генетичних та методологічних підходів до трактування його сутності, а також галузь науки, через призму якої воно вивчається. Розглядаючи досліджуваний нами конструкт через призму індивідуального лідерства, узагальнено різні погляди закордонних та українських науковців на смислове формулювання поняття «лідерство». На основі аналізу наукових джерел зроблено висновки про пряму чи опосередковану прослідковуваність поняття «діяльність» у різних трактуваннях поняття «лідерство». Запропоновано тлумачення лідерства як складного явища, що визначає різні динамічні та статичні рольові аспекти діяльності лідера, її внутрішні та зовнішні чинники у різних суспільних контекстах. За результатами наукового дослідження розроблено структурну модель індивідуального лідерства та уточнено тлумачення таких його елементів, як суб'єкт, об'єкт, контекст та середовище. Окреслено актуальність подальшого дослідження партисипації як характеристики розподільного лідерства в контексті суб'єкт-суб'єктної парадигми розуміння взаємодії лідера та послідовників.

Ключові слова: діяльність, контекст лідерства, лідер, лідерологія, лідерство, монолідерство, партисипація, послідовники, розподільне лідерство, середовище лідерства, суб'єкт та об'єкт лідерства

Лідерство як соціальний феномен привертало до себе увагу ще з прадавніх часів, його складна й суперечлива природа знаходилася у центрі уваги науковців і практиків впродовж віків та досліджувалася з різних

позицій. В результаті багатоміркової пильної уваги вчених до феномену лідерства виокремилася нова синергетична галузь науки – «лідерологія» (від лат. «лідер» – провідний, перший, той хто веде за собою; «логос» – вчення, наука), багатовекторність якої обумовила стрімкий розвиток з середини ХХ століття різних теорій, концепцій, моделей, типів, видів та стилів лідерства, що триває й донині.

На основі аналізу наукових джерел слід зазначити, що сучасні дослідники, намагаючись осмислити лідерство в історичному контексті, мають єдність думки у тому, що його роль є визначальною в історичній динаміці суспільства. Так, М. Пірен стверджує, що «уся писана і неписана історія людства завжди розглядалась як наслідок людської діяльності під суттєвим впливом видатних особистостей – лідерів» [1, с. 8], і зазначає, що нині лідерологія має такі тенденції як формування гуманістичного спрямування у суспільній взаємодії широкого плану, виявлення гуманістичної поведінки лідера та усунення застарілих тенденцій в організації різних напрямків життєдіяльності людини [1, с. 14].

Зауважимо, що в реаліях сьогодення, які характеризуються глобалізацією, інноваційністю трансформацій, динамічністю змін та відповідно існуванням низки викликів на шляху розвитку суспільства, велике значення приділяється саме лідерству, яке покликане стимулювати мобілізацію зусиль різних суспільних підсистем для подолання кризових явищ у сфері безпеки, економіки, освіти, медицини, культури, екології та інших галузей суспільної діяльності. Наприклад, К. Шваб, засновник Всесвітнього економічного форуму, акцентуючи увагу на комплексності та стрімкості Четвертої промислової революції, стверджує про потребу у новому типі лідерства, що «уповноважує всіх громадян та організації на інновації, інвестиції та більшу ефективність в контексті взаємної підзвітності та співпраці» [2, с. 16].

Відтак, питання «лідерства» знаходиться у центрі пильної уваги закордонних й українських науковців, які усвідомлюють потребу у лідерах задля розвитку демократичного суспільства, ефективного функціонування організацій та соціальних структур, а, отже, для успішної особистісної самореалізації людини у різних сферах її життєдіяльності.

За такої умови у відповідь на запит суспільства та на основі напрацювань лідерології, останніми роками в Україні активно відбувається процес акцентуації усіх форм та рівнів освіти щодо виховання лідерів. Тож питання пошуку нових ефективних підходів та засобів виховання особистості-лідера з урахуванням сучасного розуміння феномену лідерства, зокрема у роботі з дітьми та молоддю як найбільш чутливими віковими категоріями, набуває особливої актуальності для наукової та освітньої спільноти.

В українському контексті потреба в лідерстві на особистісному, професійному та системному рівнях знайшла своє висвітлення у низці сучасних дисертаційних праць та фахових статей у галузі економіки, менеджменту, педагогіки, політології, психології, соціології, філософії тощо. Так, теоретичні й практичні аспекти лідерства досліджено в науковому доробку Д. Алфімова, Д. Бирик, О. Бортнікової, О. Василькової, Д. Волківської, В. Карманенка, О. Корякін, О. Косенчук, Ю. Кращенко, С. Кузнецової, С. Махновського, В. Мороза, С. Нестулі, Д. Павлюк, Н. Погорілої, Л. Приходченко, М. Риженко, А. Семенова, В. Синього, Р. Сопівника, Л. Трофименко, О. Хмизової, Л. Цимбал, Д. Шихненка, О. Юзькової, В. Ягоднікової та ін.

Разом з чималими здобутками лідерології у вивченні поняття «лідерство», і до теперішнього часу не існує однозначного трактування сутності цього феномену, що дає підстави для постійної актуалізації міждисциплінарного наукового дискурсу.

Мета статті – на основі аналізу сучасного дискурсу лідерології уточнити смислове формулювання поняття «лідерство».

Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття розвиток розуміння феномену лідерства відбувався одночасно із стрімким та інтеграційним розвитком різних галузей науки, що відобразилося у зміні парадигми поглядів на цей феномен і формуванні нових генетичних підходів до його трактування [3, с. 75-76], та стрімким розвитком різних видів суспільної діяльності, що відобразилося у констатуванні його різних типів, видів та стилів. Зважаючи на те, що лідерство стало міждисциплінарною проблемою, активного розвитку набули численні методологічні підходи до його дослідження, серед яких на основі наукових джерел можна виокремити філософський, генетичний, соціологічний, політичний, психологічний, управлінський, компетентнісний, соціальний, системний, міждисциплінарний, аксіологічний, гендерний, культуральний, акмеологічний та ін.

У зв'язку з існуванням різних підходів до трактування поняття «лідерство», його типів, видів, стилів, можемо стверджувати, що виведення одного смислового формулювання цього явища є вкрай складним завданням, вирішення якого залишилося відкритим для сьогодення лідерології.

Генетичний та міждисциплінарний аналіз поняття «лідерство» дає підстави розглянути досліджуваний нами конструкт через призму індивідуального лідерства, відповідно до якого «суб'єктом прояву лідерства виступає окрема особистість», при чому «прояв може здійснюватися як безпосередньо стосовно себе (саморозвиток особистості), так і відносно інших особистостей» [4, с. 14]. На нашу думку, саме цей тип лідерства визначає ключові аспекти прояву цього явища на різних рівнях взаємодії людей, об'єднаних спільною діяльністю в межах певного суспільного контексту, тобто є первинним по відношенню до інших типів лідерства.

Результати досліджень українськими вченими різних наукових позицій, серед яких на особливу увагу заслуговують наукові розвідки Д. Волківської [5], С. Нестулі [6], О. Полисаєва [7] та ін., підтверджують багатоманітність інтерпретацій лідерства та одночасно певну одногранність кожного з них у розкритті природи цього феномену. Наприклад, за В. Міляєвою, лідерство одночасно може розглядатися у статичному та

динамічному аспектах, а саме як «провідне положення особистості чи соціального утворення, що обумовлене наявністю відповідних якостей, які спричиняють якісну та ефективну діяльність» [8, с. 5], або ж як «процес впливу особистості чи соціального утворення на власну діяльність чи діяльність інших на основі особистих якостей» [8, с. 5].

Узагальнюючи сучасний науковий дискурс лідерлогії, ми доходимо висновку про відсутність у науковців єдності розуміння феномену лідерства, що пов'язано із різноаспектністю його виявів. Так, лідерство розглядається, зокрема, як: взаємодія (І. Вемлер, О. Віханський, Р. Кеттел, Ф. Массарик, Д. Ольшанський, Р. Танненбаум), виклик (С. Нестуля), відносини (Н. Нішулін, А. Петрівська, С. Сокол), відношення (Р. Стогділл), влада (Ш. Блондель, Ж. Блондель), вміння (А. Занковський, С. Кові), вплив (Е. Голландер, Дж. Джуліан, С. Доннел, Л. Карпенко, В. Кондратьєва, В. Кац, Г. Кунц, Л. Едінгер, А. Свеницький, Л. Сергєєва, М. Хромей), засіб (Н. Жеребова, О. Нежинська, О. Петровський), здатність (М. Альберт, П. Друкер, Р. Ділтс, А. Менегетті, М. Мескон, А. Первітська, Н. Руда, В. Стрижко, Ф. Хедоурі), механізм (В. Ольшанський), повноваження (О. Полисаєв), положення (Л. Даунтон), процес (В. Бондаренко, І. Волков, М. Гаврилюк, І. Гриценко, В. Грінфуд, Г. Гура, Х., Данфорд, М. Девані, Г. Ділігенський, Т. Джамгаров, А. Захаров, І. Зверєва, А. Іванова, О. Єрїцен, С. Керр, А. Книш, І. Ковальова, Ю. Кращенко, Г. Лактіонова, Н. Мараховська, Д. Мацумото, В. Паригін, М. Пірен, А. Петрівська, Ю. Платонов, О. Романовський, Л. Старікова, С. Степанов, Н. Тічі, Ф. Файлі, Дж. Хаус), результат (О. Скрипніков, Т. Шевченко), управління (С. Калашнікова), спрямування (Дж. Юкл), управлінський статус (Л. Дантон), феномен (М. Пірен), форма (О. Нежинська), функція (Р. Бейлз, Ф. Слетгер), характеристика (Г. Андреєва), цінність (Д. Волківська), чинник (Ю. Луньов, Л. Орбан-Лебрик), явище (А. Завадський, М. Логунова, М. Пірен), якість (Л. Уманський) [1, 5, 6, 7, 11 та ін.].

Слід також звернути увагу, що Р. Сторожев, порівнюючи традиційні та сучасні підходи до визначення феномену лідерства, звертає увагу на тому, що у традиційних підходах лідерство розглядалося у контексті обраності, місця в ієрархічній структурі влади, соціального статусу, психологічно-соціальних характеристик, а «сучасне розуміння лідерства трактує його як нову якість управління людськими ресурсами, в якій засадничими є знання та вміння оперативно реагувати на суспільні зміни, приймати відповідальні рішення, брати на себе відповідальність за їх реалізацію» [9, с. 21]. Водночас вчений трактує лідерство як «взаємозв'язок, взаємодію та взаємовплив основних його елементів (лідер, послідовники, середовище, завдання)» [9, с. 22].

На основі аналізу різних сучасних теорій та концепцій лідерства С. Нестуля, О. Нестуля та Н. Кононец розглядають лідера як члена групи, «ключова роль якого полягає в цілеспрямованні, інтеграції, контролі та зміні діяльності інших членів групи у процесі вирішення групових завдань, за яким група визнає перевагу у статусі й надає право приймати рішення у значущих для неї ситуаціях» [6, с. 71], та пропонують такі узагальнені трактування лідерства як:

- один із процесів організації управління соціальною групою, який сприяє досягненню групових цілей;
- взаємовідносини між лідером і членами групи, що роблять вплив один на одного та спільно прагнуть до реальних змін і досягнення результатів, що відображають спільні цілі;
- реалізація організаційного керівництва, що реалізується топ-менеджментом (розроблення бачення, планування, прийняття рішень, мотивування, організацію, розвиток, наділення повноваженнями і спрямування діяльності людей на досягнення конкретних цілей);
- різновид влади, специфікою якої є спрямованість зверху вниз, а також те, що її носієм виступає не більшість, а одна людина або група осіб;
- створення мотивації та вплив на людей [6, с. 71].

Нам імпонує позиція Н. Якушко, котрий наголошує на тому, що ґрунтовне вивчення проблеми лідерства обумовлює необхідність визначення більш чітких кордонів цього поняття й потребує більш глибокого аналізу центральних і другорядних аспектів лідерства [10, с. 131].

У ході наукового пошуку, роблячи спробу визначити центральні аспекти лідерства, нашу особливу увагу привернуло таке поняття як «діяльність», через призму якого ми пропонуємо розглядати лідерство.

Так, звертаючись до «Енциклопедії освіти», діяльність трактуємо як «особливу форму активного ставлення людини до зовнішнього світу, яка виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети; її зміст – доцільні зміни і перетворення в собі і навколишній дійсності» [11, с. 251]. У довідковій літературі поняття «діяльність» тлумачиться як «застосування своєї праці до чого-небудь», або ж «вияв сили, енергії чого-небудь» [12], а поняття «дія» – як «вплив на кого-, що-небудь» [12]. Відомо, що найбільш узагальненою характеристикою діяльності, не залежно від її суб'єкта та об'єкта, є ефективність [11, с. 251].

За такої умови на основі опрацьованих наукових джерел, ми дійшли висновку, що поняття «діяльність» у тому чи іншому вигляді досліджується у різних тлумаченнях поняття «лідерство». Також зауважимо, що будь-яка діяльність тісно пов'язана з поняттями, через призму яких, як ми вже зазначали вище, трактується поняття лідерство.

Таким чином, вивчення й осмислення існуючих підходів до трактування поняття «лідерство» дає підстави розглядати лідерство як складне явище, що визначає різні динамічні та статичні рольові аспекти діяльності лідера, її внутрішні та зовнішні чинники у різних суспільних контекстах.

З огляду на те, що лідерство, як і кожна діяльність, характеризується наявністю суб'єкта та об'єкта, а також низки інших елементів, таких як потреба, мотив, мета, завдання, результат, середовище тощо, наше уявлення про індивідуальне лідерство ми узагальнили у вигляді структурної моделі на рисунку 1. Далі переходимо до уточнення ключових понять.

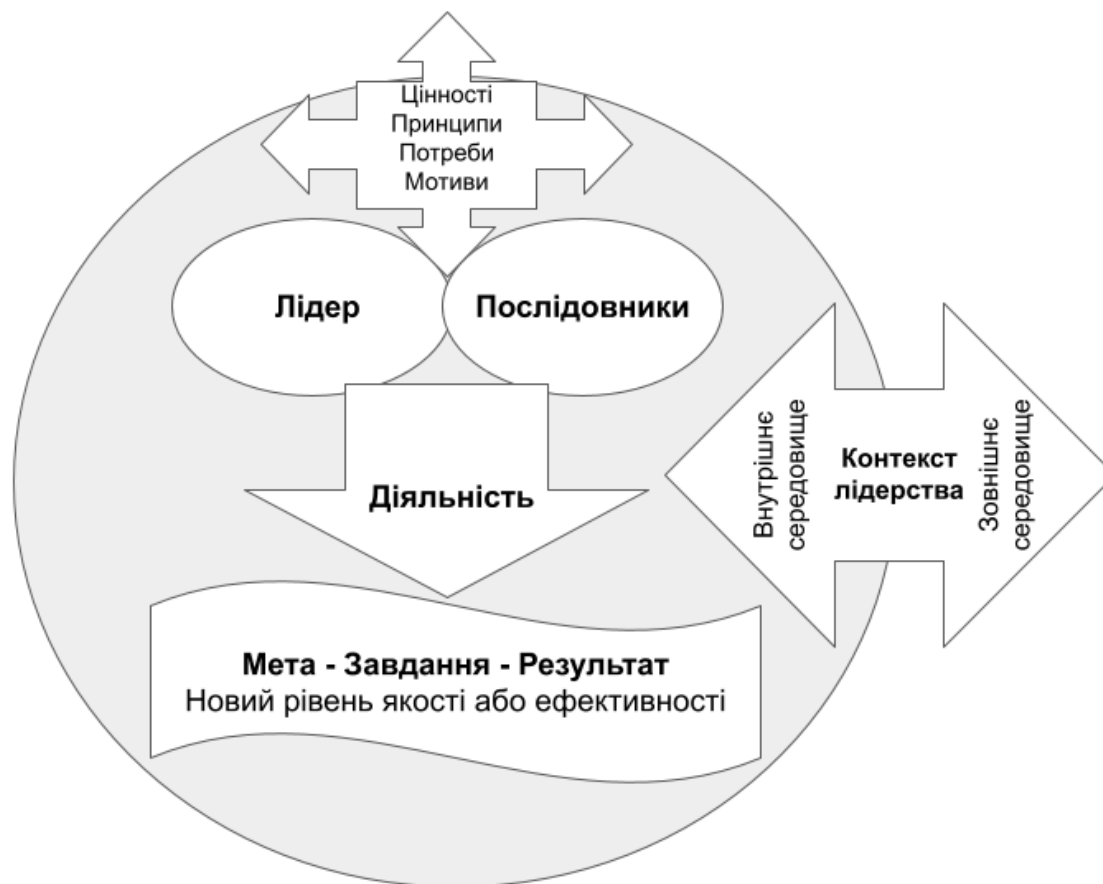

Рис. 1. Структурна модель індивідуального лідерства

Джерело: авторська розробка

Так, Р. Сторожев відмічає, що найбільша відмінність між різними трактуваннями поняття «лідерство» полягає у різному оцінюванні науковцями ефективності взаємодії між лідером та послідовниками [9, с. 22]. Традиційно в наукових студіях суб'єктом лідерства визначається лідер, а об'єктом – послідовники. Наприклад, такої думки дотримується Д. Волківська, котра вважає «лідерство груповою цінністю, сповідування якої є запорукою особистісного розвитку лідера та послідовників у процесі взаємодії задля досягнення спільної мети» [5, с. 26].

Водночас аналіз наукових джерел дає нам підстави стверджувати, що в контексті існування різних трактувань сутності лідерства і як наслідок різного розуміння того, хто такий лідер, все ж таки більшість сучасних концепцій і теорій лідерства відходять від моделі своєрідного «монолідерства» (суб'єкт-об'єктні відносини лідера та послідовників), а надають перевагу «розподільному лідерству» (суб'єкт-суб'єктні відносини лідера та послідовників), та розглядають партисипацію [13, с. 45] як одну із ключових його характеристик.

Варто відмітити, що на думку М. Пірен, «основне завдання лідера – мотивувати людей до активності, подолати в них пасивність та навчити їх самореалізовуватися в процесі власної життєтворчості в соціальних інститутах, сім'ї та власних роздумах» [1, с. 15]. Вчена зазначає, що таке розуміння лідерства приводить до появи нового відображення відносин лідера, а саме аміцитії (від лат. *amicitia* – дружба, симпатія). Остання передбачає взаємовідносини між лідером та послідовником, які ґрунтуються на синергії дружніх стосунків та взаємних ділових обов'язків на особистісному, груповому та суспільному рівнях [1, с. 13]. Так, П. Манц та М. Сімс стверджують, що «кращий лідер – це той, хто перетворює більшість людей, що йдуть за ним, на лідерів для самих себе» [1, с. 13].

Також нашу увагу привертає позиція О. Нежинської, котра робить акцент на особливій ролі лідерства у формуванні та розвитку «соціально значущих якостей кожної людини як члена суспільства й громадянина держави» [14, с. 17], та зазначає, що «майже всі концепції лідерства наголошують на важливості ефективної співпраці лідера з послідовниками, що свідчить про те, що лідерство як соціальний феномен організації

спільної діяльності та управління, соціальної активності є регулятором у системі міжособистісних відносин та може проявлятися лише в умовах соціальної групи» [14, с. 30].

Враховуючи вищезазначене і дотримуючись позиції про суб'єктність лідера та послідовників, пропонуємо наступні тлумачення понять, що визначають ключові аспекти індивідуального лідерства:

- *лідер* – суб'єкт лідерства, особистість з розвинутими лідерськими якостями та притаманною їй властивістю спрямовувати себе та інших на досягнення цілей;
- *послідовники* – спів суб'єкти лідерства, котрі визнають за лідером провідну роль;
- *об'єкт лідерства* – синергетична єдність мети, завдання та прогнозованого результату, що полягає у переході на новий рівень якості чи ефективності у певному суспільному контексті лідерства;
- *контекст лідерства* – сукупність статичних і динамічних внутрішніх та зовнішніх чинників, які визначають умови здійснення лідерства, його типи, види та стилі;
- *середовище лідерства* – формальне чи неформальне об'єднання людей певним суспільним контекстом (група, колектив, спільнота тощо).

Разом з тим слід відмітити, що серед існуючих внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на спосіб організації взаємодії між лідером та послідовниками (суб'єкт-об'єктний чи суб'єкт-суб'єктний), провідну роль відіграють потреби, цінності, принципи та мотиви, якими керуються лідер, послідовники та суспільні підсистеми, в яких вони взаємодіють, а також якості особистості, що формуються і розвиваються в результаті освіти та соціалізації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, на основі аналізу сучасного дискурсу лідерології можна стверджувати, що лідерство є міждисциплінарною проблемою, яка протягом століть розглядається з різних наукових позицій і характеризується значною розробленістю. Водночас наразі розуміння феномену лідерства набуває нових обрисів, що відображається в існуванні різноаспектних його трактувань.

На основі аналізу наукових джерел доходимо висновку, що ключовими чинниками, що впливають на визначення поняття «лідерство» є:

- генетичний підхід до трактування сутності феномену лідерства;
- методологічний підхід до трактування сутності феномену лідерства;
- галузь науки, через призму якої розглядається феномен лідерства.

Узагальнюючи дослідження різноаспектних виявів лідерства, підсумуємо, що незважаючи на значну розробку, найбільше уваги у науковому дискурсі приділяється вивченню індивідуального лідерства. Зокрема, це обумовлено існуючим запитом на виховання особистостей-лідерів, здатних взяти відповідальність за спрямування різних суспільних підсистем та суспільства загалом на інноваційні трансформації в умовах необхідності адаптації до різнопланових викликів мінливого сьогодення.

Здійснене нами студіювання наукового дискурсу лідерології та запропоноване трактування лідерства через призму поняття «діяльність» не вичерпує всієї глибини проблеми тлумачення цього феномену, проте слугує необхідною та достатньою вихідною настановою для організації наступного етапу нашого дослідження питання виховання у підлітків лідерських якостей засобами партисипативного проєктування, а саме розгляду партисипації як ключової характеристики лідерства в контексті суб'єкт-суб'єктної парадигми розуміння взаємодії лідера та послідовників.

Використана література:

1. Пірен М. Лідерство : сутність та реалізація в українському суспільстві: навч. посібник. Київ : Університет «Україна», 2012. 232 с.
2. Феррацці К. Неформальне лідерство. Як надихати команду та досягати результатів / пер. з англ. Я.А. Лебеденко. Харків : КСД, 2022. 224 с.
3. Ягоднікова В., Гриньова М. Роль неформальної освіти у вихованні лідерських якостей підлітків. *Інноватика у вихованні*. 2021. Випуск 13. Том 2. С. 73–81.
4. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету : основи та інструменти: Навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 44 с.
5. Волківська Д. Розвиток лідерського потенціалу студентського активу в університетському середовищі : дисертація канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2016. 455 с.
6. Нестуля С., Нестуля О., Кононець Н. Дидактика лідерства. Сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 591 с.
7. Полісаєв О. Лідерство в контексті суспільних трансформацій: соціально-філософський аналіз : дисертація канд. філос. наук : 09.00.03. Переяслав-Хмельницький, 2018. 201 с.
8. Міляєва В. Розвиток лідерського потенціалу в процесі формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2014. Випуск 1. 14 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33688678.pdf>
9. Сторожев Р. Стан дослідження проблеми лідерства у вітчизняній та зарубіжній літературі. *Держави і регіони. Серія : державне управління*. 2017. № 3. С. 21–25.
10. Якушко Н. Теорія лідерства: генеза та сучасна інтерпретація. *Право та державне управління*. 2016. № 4. С. 130–135.
11. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень; 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
12. Словник української мови : Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua>.

13. Ягоднікова В., Гриньова М. Партиципативний підхід до виховання лідерських якостей підлітків. *Молодь і ринок*. 2021. № 11-12. С. 44–49.
14. Нежинська О. Лідерство та керівництво: психологічний дискурс: монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 264 с.

References:

1. Piren, M. (2012). *Liderstvo: sutnist' ta realizatsiya v ukrayins'komu suspil'stvi [Leadership: essence and realization in Ukrainian society]*. Kyiv: Universytet "Ukrayina" [in Ukrainian].
2. Ferrazzi, K. (2022). *Neformal'ne liderstvo. Yak nadykhaty komandu ta dosyahaty rezul'tativ [Informal leadership. How to inspire a team and achieve results]*. (YA.A. Lebedenko, Trans). Kharkiv: KSD [in Ukrainian].
3. Yahodnikova, V., & Hrynova, M. (2021). Rol' neformal'noyi osvity u vykhovanni lider's'kykh yakostey pidlitkiv [The role of non-formal education in the formation of leadership qualities for adolescents]. *Innovatyka u vykhovanni – Innovation in education*, 13 (2), 73-81 [in Ukrainian].
4. Kalashnikova, S. (2016). *Rozvytok lider's'koho potentsialu suchasnoho universytetu: osnovy ta instrumenty [Development of leadership potential of a modern university: basics and tools]*. Kyiv: DP "NVTs "Priorytety" [in Ukrainian].
5. Volkivs'ka, D. (2016). Rozvytok lider's'koho potentsialu student-s'koho aktyvu v universytet-s'komu seredovyshchi [Development of leadership potential of student assets in the university environment]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Nestulya, S., Nestulya, O., & Kononets, N. (2021). *Dydaktyka liderstva. Suchasni pohlyady na formuvannya lider's'koyi kompetentnosti здобувачів вищої освіти [Didactics of leadership. Modern views on the formation of leadership competence of higher education]*. Poltava: PUET [in Ukrainian].
7. Polysayev, O. (2018) Liderstvo v konteksti suspil'nykh transformatsiy: sotsial'no-filosof's'kyy analiz [Leadership in the context of social transformations: socio-philosophical analysis]. *Candidate's thesis*. Pereyaslav-Khmelnytskyi [in Ukrainian].
8. Milyayeva, V. (2014). Rozvytok lider's'koho potentsialu v protsesi formuvannya upravlins'koyi kompetentnosti kerivnykiv navchal'nykh zakladiv [Development of leadership potential in the process of forming managerial competence of heads of educational institutions]. *Pedahohichni nauky – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Pedagogical sciences*, 1, 14. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/33688678.pdf> [in Ukrainian].
9. Storozhev, R. (2017). Stan doslidzhennya problemy liderstva u vitchyznyaniy ta zarubizhniy literaturi [The state of research on the problem of leadership in domestic and foreign literature]. *Derzhavy i rehiony. Seriya: derzhavne upravlinnya – States and regions. Series: public administration*, 3, 21-25 [in Ukrainian].
10. Yakushko, N. (2016). Teoriyi liderstva: geneza ta suchasna interpretatsiya [Leadership theories: genesis and modern interpretation]. *Pravo ta derzhavne upravlinnya – Law and public administration*, 4, 130-135 [in Ukrainian].
11. Kremen, V. G. (Eds.). (2021). *Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of Education]*. Kyiv : Yurinkom Inter [in Ukrainian].
12. Slovyk ukrayins'koyi movy: Akademichnyy tлумачnyy slovyk (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian language: Academic Interpretive Dictionary (1970-1980)]. Retrieved from <http://sum.in.ua> [in Ukrainian].
13. Yahodnikova, V., & Hrynova, M. (2021). Partysypatyvnyy pidkhid do vykhovannya lider's'kykh yakostey pidlitkiv [The participative approach to upbringing of adolescents' leadership qualities]. *Molod' i rynek – Youth and the market*, 11-12, 44-49 [in Ukrainian].
14. Nezhyyn's'ka, O. (2020). *Liderstvo ta kerivnytstvo: psykholohichnyy dyskurs [Leadership and leadership: psychological discourse]*. Kherson: OLDI-PLYUS [in Ukrainian].

Hrynova M. V. Interpretation of the concept of “leadership” in the modern discourse of leaderology

The article is devoted to the study of different approaches to the interpretation of leadership in the context of the existing problem of deriving one semantic formulation of this phenomenon at the present stage of development of leaderology. Emphasis is placed on the active integration of leadership in various spheres of human life and its unique role in the progress of society in general and its various subsystems in particular. The author justifies the necessity to define clearer boundaries of leadership and the need for a deeper analysis of its central and secondary aspects in connection with the emphasis on education in the upbringing of leaders, taking into account the modern understanding of the phenomenon of leadership. It was found that the definition of “leadership”, which is characterized by the multifaceted nature of its manifestations, is influenced by the choice of genetic and methodological approaches to the interpretation of its essence, as well as the field of science through which it is studied. Considering the construct we study through the prism of individual leadership, the different views of foreign and Ukrainian scholars on the semantic formulation of the concept of “leadership” are summarized. Based on the analysis of scientific sources, conclusions about the direct or indirect traceability of the concept of “activity” in different interpretations of the concept of “leadership” are made. The proposed interpretation of leadership is a complex phenomenon that determines the various dynamic and static role aspects of the leader's activity, its internal and external factors in different social contexts. Based on the results of the research, a structural model of individual leadership has been developed and the interpretation of such elements as subject, object, context and environment has been clarified. The relevance of further research on participation as a characteristic of distributive leadership in the context of the subject-subject paradigm of understanding the interaction of leader and followers is outlined.

Key words: activity, leadership context, leader, leadership, leaderology, mono leadership, participatory, followers, distributive leadership, leadership environment, subject and object of leadership